

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління (№601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Ліна ВОЛОБУЄВА

(ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

«29» _серпня_ 2025 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Економіка стартап проєктів

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: F «Інформаційні технології»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: «Інженерія програмного забезпечення»

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: "Інженерія програмного забезпечення"

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025

Харків – 2025 р.

Розробник: Купріянова В.С., доц. каф. 601, к.е.н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри економіки та публічного управління

(назва кафедри)

Протокол №1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри 601,

д. н. держ. упр., професор
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Вероніка КОВАЛЬЧУК
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Купріянова Валентина Сергіївна

Посада: доцент кафедри економіки та публічного управління

Науковий ступінь: кандидат економічних наук

Вчене звання: доцент

Перелік дисциплін, які викладає:

- Економіка та управління ІТ-проєктами
- Економіка стартап проєктів
- Економічні основи розроблення стартап проєктів
- Економіката маркетинг стартап проєктів

Напрями наукових досліджень:

економіко-теоретичні та соціально-економічні аспекти господарського механізму, державна підтримка розвитку вітчизняних високотехнологічних галузей, сучасний стан та перспективи розвитку ІТ-індустрії України

Контактна інформація:

e-mail: v.kupriyanova@khai.edu

тел. +38 050 137 85 62 (телеграм)

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	2 семестр
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<i>Денна:</i> 3,0 кредитів ЄКТС / 90 годин (40 аудиторних, з яких: лекції – 24, практичні – 16; СРЗ – 50). <i>Заочна:</i> 3,0 кредитів ЄКТС /90 годин (10 аудиторних, з яких: лекції – 4, практичні – 6; СРЗ – 80).
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальне завдання (РР)
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – залік
Пререквізити	Технології DevOps
Кореквізити	Переддипломна практика

3. Мета та завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета вивчення: формування здатності розробляти та реалізовувати стартап проекти, знання науково-теоретичних положень щодо розробки та реалізації стартап проектів, уміння формувати управлінські рішення з розроблення та впровадження інноваційних програмних продуктів, уміння використовувати сучасні технології та програмно-технічні засоби при розробці та реалізації стартапів.

Завдання: набуття знань про основи створення і управління стартап проектом, визначення джерел формування та напрямки використання ресурсів для створення стартапу; вивчення засобів забезпечення ефективної роботи стартап проекту у конкурентному середовищі; опанування основних складових реалізації стартап проекту: набуття вмінь щодо обґрунтування доходної частини бізнесу за оптимістичним та песимістичним сценаріями; розраховувати показники ефективності реалізації стартап проекту з урахування факторів ризику, що пов'язані з бізнесом.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру інженерії програмного забезпечення у професійній діяльності та/або у процесі навчання.

Спеціальні компетентності (СК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

СК02. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або прикладні проекти у сфері інженерії програмного забезпечення.

СК03. Здатність проектувати архітектуру програмного забезпечення, моделювати процеси функціонування окремих підсистем і модулів.

СК04. Здатність розвивати і реалізовувати нові конкурентоспроможні ідеї в інженерії програмного забезпечення.

СК05. Здатність розробляти, аналізувати та застосовувати специфікації, стандарти, правила і рекомендації в сфері інженерії програмного забезпечення.

СК06. Здатність ефективно керувати фінансовими, людськими, технічними та іншими проектними ресурсами у сфері інженерії програмного забезпечення.

СК10. Здатність використовувати широкий спектр спеціальних знань для створення процесу всього циклу інтеграції, включаючи розподіл ресурсів.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН02. Оцінювати і вибирати ефективні методи і моделі розроблення, впровадження, супроводу програмного забезпечення та управління відповідними процесами на всіх етапах життєвого циклу.

PH06. Розробляти і оцінювати стратегії проектування програмних засобів; обґрунтовувати, аналізувати і оцінювати варіанти проектних рішень з точки зору якості кінцевого програмного продукту, ресурсних обмежень та інших факторів.

PH12. Приймати ефективні організаційно-управлінські рішення в умовах невизначеності та зміни вимог, порівнювати альтернативи, оцінювати ризики.

PH16. Планувати, організовувати та здійснювати тестування, верифікацію та валідацію програмного забезпечення.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1. Основні поняття та оцінка ефективності стартапу.

Тема 1. Інноваційне підприємництво: сутність та перспективи розвитку.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Сутність інноваційного підприємництва. Історія, умови і чинники розвитку інноваційних підприємств. Необхідність інноваційного розвитку економіки, тенденції та забезпечення інноваційної активності. Підтримка інноваційного підприємництва в окремих країнах. Закономірності науково-технічного розвитку та їх вплив на бізнес.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Підтримка інноваційного підприємництва в окремих країнах. Закономірності науково-технічного розвитку та їх вплив на бізнес.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 2. Теоретичні основи розвитку стартапів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Історичні передумови появи стартапів. Визначення поняття «стартап». Відмінності стартап-компанії від традиційного підприємства. Особливості реалізації стартап проєктів у сфері інформаційних технологій і реальному секторі економіки. Життєвий цикл стартапу. Теорія стартапів Стіва Бланка. Кращі історії створення стартапів.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Особливості реалізації стартап проєктів у сфері інформаційних технологій і реальному секторі економіки. Життєвий цикл стартапу. Кращі історії створення стартапів.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 3. Екосистема стартапу. Її ключові аспекти.

Ключові аспекти екосистеми стартапу: університети і бізнес-школи, технопарки, грантові програми, бізнес-спільноти ангелів і фонди, бізнес-інкубатори і акселератори, майданчики для краудфандінга, галузеві конференції та конкурси, професійне співтовариство як елементи сукупності екосистеми.

Досвід формування інноваційних екосистем в зарубіжних країнах.

Форма занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичних занять:

Досвід формування інноваційних екосистем в зарубіжних країнах.

Ключові аспекти екосистеми стартапу. Досвід формування інноваційних екосистем в зарубіжних країнах.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 4. Оцінка ефективності стартап проекту.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Розрахунок показників ефективності стартап проекту. Методи і технології розрахунків за оцінкою ефективності інвестиційних проектів. Аналіз чутливості проекту. Заходи щодо скорочення ризику. Сучасні технічні методи оцінки ефективності розробленого стартапу.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Методи і технології розрахунків за оцінкою ефективності інвестиційних проектів. Сучасні технічні методи оцінки ефективності розробленого стартапу.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 5. Стадії життєвого циклу стартап проектів. Бізнес-моделювання. Бізнес-план стартап проекту.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Стадії життєвого циклу стартап проектів. Бізнес-план стартап проекту. Бізнес-моделювання. Побудова бізнес-моделі по *Lean Canvas Business Model*.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Бізнес-моделювання стартап проектів. Побудова бізнес-моделі по *Lean Canvas Business Model*.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Модульний контроль 1

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

Змістовний модуль 2. Реалізація та контроль стартап проекту.

Тема 6. Фінансування стартап проекту.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Фінансування стартап проекту й залучення інвестицій. Вимоги та критерії відбору джерел фінансування. Способи залучення інвестицій. Типи інвесторів: бутстреппінг, краудфандінг, бізнес-ангели, венчурні капіталісти, seed-інвестиції, приватні інвестори. Інвестиційна привабливість стартап проектів.

Структура презентації стартап проекту (*Pitch Deck*): основні аспекти та правила.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Фінансування стартап проекту й залучення інвестицій. Типи інвесторів: бутстреппінг, краудфандінг, бізнес-ангели, венчурні капіталісти, *seed*-інвестиції, приватні інвестори.

Структура презентації стартап проекту (*Pitch Deck*): основні аспекти та правила.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 7. Ефективність організаційно-управлінських рішень стартап проектами.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Організаційно-управлінські рішення щодо стартап проектів. Життєвий цикл стартап проекту. Інструменти, що використовуються для реалізації проекту (*MS Project*). Маркетингові інструменти реалізації стартап проекту. Принципи управління стартапом в умовах невизначеності та зміни вимог. Контроль за виконанням проекту. Критерії успішності стартап проекту. Аналіз досвіду управління проектами.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Інструменти, що використовуються для реалізації проекту (*MS Project*). Маркетингові інструменти реалізації стартап проекту. Аналіз досвіду управління проектами.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 8. Управління стартап-командами.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Управління стартап-командами. Менеджер проекту. Основні функції менеджера проекту. Формування і склад команди однодумців *Dream-team*. Партнерська угода. Договір довірчого управління бізнесом.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Формування і склад команди однодумців *Dream-team*. Партнерська угода. Договір довірчого управління бізнесом.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Тема 9. Аналіз та оцінювання ризиків стартап проєктів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Питання для розгляду:

Аналіз ризиків стартап проєктів. Загальна характеристика ризиків проєкту. Організація робіт по оцінці, аналізу та управлінню ризиками. Експертна та рейтингова оцінка ризиків проєкту. Управління ризиками стартап проєктів.

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Тема практичного заняття:

Організація робіт по оцінці, аналізу та управлінню ризиками. Експертна та рейтингова оцінка ризиків проєкту. Управління ризиками стартап проєктів.

Самостійна робота:

Опрацювання матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Формування питань до викладача. Вивчення термінів та визначень.

Модульний контроль 2

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання – індивідуальне завдання (РР)

6. Методи навчання

Лекції з елементами інтерактиву (пояснення з використанням презентацій, прикладів задач, міні-опитувань).

Практичні заняття – передбачає відповіді на теоретичні питання та розв’язання задач.

Проектно-орієнтоване навчання – виконання невеликих практичних проєктів, спрямованих на закріплення знань.

Робота в малих групах – колективний аналіз економічних задач, обговорення рішень.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу

Презентації– виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних результатів роботи з виконання індивідуальних завдань.

Використання системи онлайн-тестування.

Самостійна робота – індивідуальні завдання, робота з електронними матеріалами та онлайн-курсами.

Консультації – індивідуальні та групові (очно або онлайн) для підтримки та корекції навчального процесу.

7. Методи контролю

Поточний контроль: теоретичне опитування й розв’язання практичних завдань.

Модульний контроль: складання модульного контролю.

Підсумковий контроль: залік.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Таблиця 8.1 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
1.Активність під час аудиторної роботи	0...0,5	6	0...3
2.Виконання і захист практичних робіт	0...0,2	6	0...7
3. Модульний контроль	0...30	1	0...30
Змістовний модуль 2			
1.Активність під час аудиторної роботи	0...0,5	6	0...3
2.Виконання і захист практичних робіт	0...0,2	6	0...7
3.Модульний контроль	0...30	1	0...30
4. Виконання та захист РР	0 ... 20	1	0 ... 20
Всього з дисципліни			0...100

Допуском до семестрового контролю є отримання позитивної оцінки з 2-х модулів і виконання та захист РР.

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови здобувача освіти від балів підсумкового контролю й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з двох теоретичних питань і одного практичного (задача). Максимальна кількість балів за кожне теоретичне питання 30 балів, практичне – 40 балів, що складає сумі 100 балів.

Таблиця 8.3 – Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційний залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Виконати та здати розрахункову роботу. Написати дві модульні роботи.

Добре (75-89) – мати знання, уміння й навички для забезпечення програмних результатів навчання. Виконати та здати розрахункову роботу. Написати дві модульні роботи. Додатково до вимог, які визначено для отримання задовільної оцінки: вміти самостійно давати характеристику капіталу підприємства, трудовим ресурсам, витратам, рентабельності. Показати вміння виконувати та захищати всі практичні роботи в обумовлений викладачем строк з обґрунтуванням рішень та заходів, які запропоновано у роботах.

Відмінно (90-100) – мати знання, уміння й навички, що дадуть змогу самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь-які питання щодо дисципліни. Виконати та здати розрахункову роботу. Написати дві модульні роботи з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми дисципліни та вміти застосовувати їх.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання

занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

Дистанційний курс дисципліни розроблено у системі дистанційного навчання Mentor, яку впроваджено в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут», доступ до курсу за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=5019>

1. Купріянова В.С. Економіка стартап проєктів: методичні рекомендації до виконання практичних завдань – Харків: Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут», 2025. – 40 с.

https://library.khai.edu/library/fulltexts/metod/Ekonomika_Startap_Proektiv.pdf

2. Жихор О. Б., Шостак І. В., Купріянова В. С., Пудовкіна Л. Ф. Комплекс розрахунків з обґрунтування економічної частини дипломних робіт, спрямованих на розроблення програмних продуктів: метод. реком. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського "ХАІ", 2019.– 40 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Інноваційне підприємництво та управління стартап-проектами [Електронний ресурс] / уклад. А. О. Литвиненко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 45 с.

2. Управління стартапами: підручник / О. А. Гавриш, К. О. Бояринова, М. О. Кравченко, К. О. Копішинська. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2020. – 716 с.

3. StartUp-проекти та їх оцінювання (StartUp projects and their evaluation): консп. лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальностей 121 «Інженерія програмного забезпечення» та 126 «Інформаційні системи та технології факультету інформаційних технологій» УжНУ / Уклад.: д.т.н. В.В. Поліщук. – Ужгород, 2023. – 70 с.

4. Start-up: створення та функціонування [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Корнілова О.В. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 70 с.

5. Гобела В. В., Леськів Г. З. Менеджмент стартапів : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. – 188 с.

Допоміжна

6. Купріянова, В. С. Проблеми розвитку інноваційного бізнес-середовища стартапів в умовах воєнного часу / Функціонування та розвиток бізнесу України в умовах загроз та глобалізаційних процесів в економіці [Електронний ресурс] / В.С. Купріянова, В.С. Зміївський //: III Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 30 листопада – 1 грудня 2022 р. Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т». – Харків, 2022. – С. 167–168.

7. Купріянова В.С. Розвиток стартапів в Україні: тенденції та стратегічні перспективи в умовах війни. Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення [Електронний ресурс] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 18–19 січня 2024 р. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2024. – С. 38–41.

8. Девід Б. Йофф, Маук Кусумано. Книга Стратегії геніїв. П'ять найважливіших уроків від Білла Гейтса, Енді Гроува та Стіва Джобса. – Видавництво “Клуб сімейного дозвілля”, 2023. – 256 с. ISBN 978-617-12-2445

9. Сак Т., В., Шостак Л. В., Вознюк Є. С. Розвиток стартапів в Україні: теоретичні аспекти, тенденції, можливості. Інфраструктура ринку / 2022. Вип. 65. – Режим доступу до ресурсу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/65_2022/9.pdf.

10. Shepherd M. 15 Best Sources of Startup Funding [Електронний ресурс] / Maddie Shepherd // Fundera. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fundera.com/business-loans/guides/startup-funding>.

12. Інформаційні ресурси

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» [Електронний ресурс].– Режим доступу до ресурсу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

2. Офіційний сайт мережі академічних стартап-інкубаторів YEP! URL: <http://www.yepworld.org/ua/about/>

3. Kickstarter: веб - сайт. URL: <https://www.kickstarter.com>

4. RocketHub: веб - сайт. URL: <https://www.rockethub.com>

5. TechUkraine: веб - сайт. URL: <https://techukraine.org>

6. StartupBlink. GlobalStartupEcosystemIndex 2023. URL: <https://techbbq.dk/wp-content/uploads/2023/09/Startup-Blink-GSEI-2023.pdf>.

7 Forbes. 30 кращих стартапів за версією Форбс. URL: <https://forbes.ua/ru/ratings/30-luchshikhstartapov-02042021-1251>.